

امشب زمین و آسمان غرق عزای توسل/ علی(ع): الگوی شایسته وحدت آفرینی

وقتی در شب ۱۹ رمضان صدای قدم‌هایش در کوچه‌های کوفه شنیده شد، از در و دیوار خانه هم صدا آمد که: «دست در دامن مولا زد در/ که علی بگذر و از ما نگذر»،

وقتی در شب ۱۹ رمضان صدای قدم‌هایش در کوچه‌های کوفه شنیده شد، از در و دیوار خانه هم صدا آمد که: «دست در دامن مولا زد در/ که علی بگذر و از ما نگذر»، اما علی(ع) راهی مسجد شد. با قدم‌هایی که حال و هوای دیگری داشت، قدم‌هایی که اگر هرشب موجب تسکین و آرامش دل کوچک کودکان یتیم کوفه بود، آن شب آرام و قرار را از دل‌ها ربود، قدم‌هایی که رفت اما چگونه برگشت؟

دور روز امیر مظلوم شیعیان در بستر بود؛ اما وقت آن رسیده که از بند بستر و دنیا رها شود. فرزندان را به دور خود فرا می‌خواند، پس زمان وصیت است. از وصایای خصوصی شروع می‌کند و امام حسن(ع) را مسئول تجهیز و کفن و دفن خود می‌خواند. از فرزندان می‌خواهد که او را به عنوان وصی و جانشین خود بپذیرند و پس از حسن(ع)، از حسین(ع) فرمان ببرند.

فرزندان خویش را به حفظ ایمان و مراقبت از احکام الهی دعوت کرد و از آن‌ها به خصوص حسن و حسین خواست تا در برابر مصائب پیش رو صبر پیشه گیرند. علی(ع) همچنین خواست همچون زهرا(س) غسل و کفن و نماز و تدفینش در شب انجام گیرد.

اما وصایای عمومی علی(ع) نشان می‌دهد که امیرالمؤمنین در آخرین نفس‌های مبارکشان نیز در فکر صلاح و مصلحت جامعه اسلامی بود. لذا رو می‌کند به فرزندان و می‌فرماید: ای پسر من حسن! تو و همه فرزندان و اهل بیت و هر کس را که این نامه به او برسد به امور زیر توصیه و سفارش می‌کنم:

• هرگز تقوای الهی را از یاد نبرید، کوشش کنید تا دم مرگ بر دین خدا باقی بمانید.

• همه با هم به ریسمان خدا چنگ بزنید و بر اساس ایمان به خدا متحد باشید و از هم جدا نشوید، همانا از پیغمبر خدا شنیدیم که می‌فرمود: اصلاح میان مردم از نماز و روزه دائم افضل است و چیزی که دین را محو و نابود می‌کند فساد و اختلاف است و لا حَوْلَ و لا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

• ارحام و خویشاوندان را از یاد نبرید، صله رحم کنید که صله رحم حساب انسان را نزد خدا آسان می‌کند.

• خدا را، خدا را! درباره یتیمان، مبادا گرسنه و بی سرپرست بمانند.

• خدا را، خدا را! درباره همسایگان، خوشرفتاری کنید، پیغمبر آن قدر در مورد همسایه سفارش کرد که ما گمان کردیم می‌خواهد آن‌ها را در ارث شریک کند.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! درباره قرآن، نکند دیگران در عمل به قرآن بر شما پیشی گیرند!

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! درباره نماز، چرا که نماز ستون دین شماست.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! درباره کعبه، خانه پروردگارتان، مبادا حج تعطیل شود که اگر کعبه خالی بماند و حج متروک شود مهلت داده نخواهید شد و مغلوب دشمنان خواهید شد.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! درباره ماه رمضان، که روزه آن ماه سپری است برای آتش جهنم.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! درباره جهاد در راه خدا، از مال و جان خود در این راه کوتاهی نکنید.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! دربارهٔ زکات مال؛ که زکات، آتش خشم الهی را خاموش می‌کند.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! دربارهٔ امت پیامبرتان؛ مبدا مورد ستم قرار گیرند.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! دربارهٔ صحابه و یاران پیغمبرتان؛ زیرا رسول خدا درباره آنان سفارش کرده است.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! دربارهٔ فقرا و تهیدستان؛ آن‌ها را در زندگی خود شریک کنید.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! دربارهٔ بردگان و کنیزان؛ که آخرین سفارش پیامبر(ص) درباره این‌ها بود.

• از خدا بترسید، از خدا بترسید! دربارهٔ قرآن؛ نکند دیگران در عمل به قرآن بر شما پیشی گیرند!

• با مردم به خوشی و نیکی رفتار کنید همان طوری که قرآن دستور داده است و به ملامت مردم ترتیب اثر ندهید.

• امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید، نتیجه ترک آن این است که بدان و ناپاکان بر شما مسلط خواهند شد و به شما ستم خواهند کرد، آن گاه هر چه نیکان شما دعا کنند دعای آن‌ها مستجاب نشود.

• بر شما باد که بر روابط دوستانه میان خود بیافزایید، به یکدیگر نیکی کنید از کناره گیری از یکدیگر و قطع ارتباط و تفرقه و تشتت بپرهیزید.

• کارهای خیر را به مدد یکدیگر و اجتماعاً انجام دهید و از همکاری در مورد گناهان و چیزهایی که موجب کدورت و دشمنی می‌شود بپرهیزید؛ تعاونوا علی البر و التقوی ...

• از خدا بترسید که کیفر خدا شدید است؛ واتقوا الله ان الله شديد العقاب.

در پایان وصیت نیز می‌فرماید: خداوند نگهدار شما خاندان باشد و حقوق پیغمبرش را در حق شما حفظ فرماید، اکنون با شما وداع می‌کنم و شما را به خدای بزرگ می‌سپارم و سلام و رحمتش را بر شما می‌خوانم.

به نقل از کتاب کافی آمده است که جانشین پیامبر(ع) پس از پایان وصیت حضرت پیوسته می‌فرمود: لا إله إلا الله؛ تا وقتی که روح مقدسش به ملکوت اعلی پیوست.

در نهج البلاغه نیز آمده است که در پایان وصیت، امام(ع) فرزندان خود را مخاطب ساخت و به آن‌ها فرمود: ای فرزندان عبدالمطلب! نیام شما را که در خون مسلمانان فرو روید و دست به کشتار بزنید به بهانه این که بگویید امیرالمؤمنین کشته شده و بدانید که در برابر من جز کشته شدن من کسی نباید کشته شود، نگاه کنید چون من از ضربت او از دنیا رفتم به او یک ضربت بزنید و او را مثله نکنید که من از رسول خدا شنیدم که می‌فرمود: لا مثله کردن بپرهیزید اگر چه به سگ گزنده و هار باشد؛

و اینگونه علی(ع) مشتاقانه به دیدار رسول اکرم(ص) و فاطمه زهرا(ع) می‌رود تا زمین و زمان در سوگش عزادار شوند.

رفتار امیرالمؤمنین علی(ع) را می‌توان از نظر جامعه شناسی سیاسی مورد بررسی بیشتر قرار داد

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و قرآن در گفتگو با خبرنگار مهر، اظهار داشت: در رابطه با مولا امیرالمؤمنین(ع) درست است که تا امروز کارهای خوبی انجام گرفته است و در مراکزی مانند بنیاد نهج البلاغه و مراکز دیگر بسیاری از

اندیشمندان و محققین و متفکران چه قبل از انقلاب اسلامی و چه پس از آن تحقیقات و بررسی‌های خوبی پیرامون زندگی مولا علی(ع) داشته‌اند؛ اما هنوز کارهای زیادی در این رابطه و ابعاد وجودی ایشان وجود دارد که باید بررسی شود. برای نمونه از دیدگاه جامعه‌شناسی سیاسی می‌توان بررسی کرد که امام علی(ع) چه برخورد و رفتاری داشتند.

حجت الاسلام احمدرضا یزدانی مقدم با بیان اینکه دانشمندان و آشنایان با اسلام و قرآن می‌دانند که تعداد زیادی از آیات قرآن کریم در مورد مولا علی(ع) نازل شده است، گفت: حتی برخی محققان با دیدی وسیع‌تر عنوان می‌کنند که هرچا قرآن کریم از عبارت «ای کسانی که ایمان آورده‌اید...» استفاده می‌کند در درجه اول منظور مولا علی(ع) است.

نقش وحدت آفرین امام علی(ع) و مسکوت گذاشتن حقشان

وی با اشاره به اینکه دانشمندان مسلمان اهل سنت نیز مطالب زیادی پیرامون حضرت علی(ع) نقل کرده‌اند، افزود: ما می‌دانیم که ولایت امت بر اساس آیات و روایات از آن امام علی(ع) بود، با وجود اینکه انتصاب ایشان یک انتصاب الهی بود، اما زمانی که می‌بینند اگر حقشان را مطرح کنند به وحدت جامعه اسلامی صدمه وارد می‌شود، حق خود را مسکوت می‌گذارند.

هنوز کارهای زیادی در این رابطه و ابعاد وجودی حضرت علی(ع) وجود دارد که باید بررسی شود

حجت الاسلام یزدانی مقدم اضافه کرد: البته روایتی از سید بن طاووس نقل شده که پیامبر اکرم(ص) به مولا علی(ع) می‌فرماید که «یا علی! ولایت امت با توست اما زمانی این را بپذیر که امت خودشان به سمت تو بیایند و عملاً هم به تو گرایش داشته باشند»؛ از نظر فقه سیاسی و اندیشه سیاسی این موضوع جای بحث دارد و با وجود کارهایی که انجام گرفته جا دارد بیشتر مورد بررسی قرار گیرد.

لزوم بررسی بیشتر نبوغ سیاسی امام در زمان حیاتشان

به گفته عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و قرآن، دانشمندان مسلمان زندگی مولا را به سه بخش تقسیم می‌کنند؛ بخش اول مربوط به جنگ‌های ایشان با به پای پیامبر(ص) و سایر مسلمانان برای حفظ اسلام انجام دادند، بخش دوم شامل سکوت ایشان جهت حفظ وحدت امت و بخش سوم نیز برعهده گرفتن اقامه عدالت و حکومت است.

وی معتقد است که از دیدگاه جامعه‌شناسی سیاسی و اندیشه اسلامی، رفتار سیاسی حضرت علی(ع)، پیامد این رفتارها، تصمیمات ایشان و آثار این تصمیمات موضوعات مهمی است که باید درخصوص آن‌ها کارهای تحقیقاتی انجام شود.

حجت الاسلام یزدانی مقدم ادامه داد: در کتاب «عبقریة الامام» آقای «العقاده» دانشمند اهل سنت، نبوغ سیاسی امام علی(ع) را مورد بررسی قرار داده است، این کتاب را آقای حسن صدر با عنوان «مرد نامتناهی» به فارسی ترجمه کرده است، این کار حرکت خوبی است و در واقع یک تحلیل سیاسی از زندگی امیرالمؤمنین(ع) است که نه صرفاً به دلیل علاقه قلبی به امام یا اینکه ایشان امام معصوم هستند تهیه شد، بلکه به صورت تحلیلی به موضوعاتی مانند اینکه آیا امام انتخاب‌های دیگری در هنگام تصمیم‌گیری داشتند و مسائلی نظیر این موضوع را مورد بررسی قرار داده است.